22.1 2019

Suomen Rauhanliitto – Finlands Fredsförbund ry.

Viite : Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetun lain muuttamisesta sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi / HE 254/2018 vp

LAUSUNTO

YLEISTÄ

Suomen Rauhanliitto kiittää puolustusvaliokuntaa että sitä kuullaan asiassa.

Rauhanliitto korostaa olennaisimpana asiana – kuten myös eduskunnan perustuslakivaliokunta on aiemmin linjannut – että Suomen ja perustuslainkin näkökulmasta on tärkeää, että (aseellisten) joukkojen operaatioihin valmentamisen ja taisteluammuntojen järjestäminen kuuluu Suomessa yksin Puolustusvoimien vastuulle.

Sinänsä liiton mielestä on tärkeää, että vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta ja siihen liittyvästä toiminnasta säädetään lailla ja että kun Maanpuolustuskoulutusyhdistykselle kaavaillaan laajemminkin julkishallinnollisia tehtäviä, niistä säädetään laissa ja että varmistetaan toiminnan asianmukainen valvonta ja virkavastuut. Koska puolustusministeriö voi esityksenkin mukaan ohjata Maanpuolustuskoulutusyhdistystä velvoittavilla hallinnon sisäisiä määräyksillä mutta ainoastaan yhdistyksen julkisten hallintotehtävien hoitamiseen liittyvistä asioissa , on olennaisen tärkeää määritellä ja tehdä hyvin näkyväksi kohta kohdalta mikä toiminnasta kuuluu julkisen tehtävän hoitamiseen ja mikä vapaaehtoisen yhdistystoiminnan piiriin.

Muun muassa oikeusministeriön lausunnossa lain valmisteluvaiheessa todettiin alkuperäisessä esitysluonnoksesta että kun koulutuksessa puolustusvoimien aseita ja kalustoa käytettään, vaikka näitä ei saisi käyttää ammuntojen järjestämiseen, olisi se merkitsisi tosiasiallisesti perustuslakivaliokunnan tarkoittamaa valmentautumista käyttämään puolustusvoimille kuuluvaa sotavoimaa. Tämä voisi lähtökohtaisesti kuulua vain viranomaiselle.

Nyt eduskunnalle tuotuun esitykseen on tehty joitain tarkennuksia mm poistettu se että Puolustusvoimat ja Rajavartiolaitos voisi tilata sotilaallista koulutusta maanpuolustuskoulutusyhdistykseltä ja esitettyjä valtuuksia ja vastuita on jonkin verran alkuperäiseen esitykseen nähden tarkistettu, mitä Rauhanliitto pitää parannuksena alkuperäiseen pohjaan nähden, silti raja viranomaistoiminnan ja vapaaehtoistoiminnan raja mielestämme on vaarassa jatkossa hämärtyä aseellisen maanpuolustuksen harjoittelun ja valmistautumisen organisaation suhteen.

Edelleen esitykseen sisältyy se, että puolustusvoimien ja rajavartiolaitoksen aseita voidaan - vaikkakin valvotusti puolustusvoimien alueella ja rajatummin siis muuhun kun itse ammuntoihin - käyttää yhdistyksen ”sotilaallisten valmiuksien palvelevassa koulutuksessa” ja kun

ampumaselainmuutoksen yhteydessä on olemassa esitys että maanpuolustusyhdistys ja reserviläistoiminnan yhdistykset jatkossa voivat ehkä saada organisaatioina aselupia ja siten hankkia itselleen isompiakin varastoja omia sotilastyyppisiä aseita, jonka käytöstä ja joiden kanssa harjoittelusta he vastaa yhdistystoimintansa puitteissa, jää edelleen hieman epäselväksi missä kulkee jatkossa virallisen Suomen armeijan sotilastoiminnan harjoittelun ja vapaaehtoistoiminnan raja. Varsinkin se voi jäädä epäselväksi toimintaan osallistuvalle.

Huomionarvoista ”tarkan euron aikana” on myös että lakiehdotukseen nyt sisällytetään ajatus että julkisten hallintotehtävien hoitamiseen säädetään myönnettäväksi jatkossa erillistä valtionavustusta, ilmeisesti varsin mittava määrä ?! Joten uudistus nyt ei ole myöskään ihan kustannusneutraali.

YKSITYISKOHTAISEMPIA HUOMIOITA

17 §:n mukaan ”perusyksikköä suurempien joukkokonaisuuksien sotilaallinen koulutus, joukkojen operaatioihin valmentaminen ja taisteluammuntojen järjestäminen” kuuluvat yksin Puolustusvoimille. Rauhanliiton mielestä *kaikki* sotilaallinen koulutus Suomessa kuuluu vain Puolustusvoimille. Samasta syystä Rauhanliitto ei kannata että esityksessä mahdollistetaan Puolustusvoimien aseiden käytön Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen sotilaallisia valmiuksia palvelevassa koulutuksessa, vaikkakin se tapahtuu Puolustusvoimien valvonnassa.

Yksityiskohtaisten perusteluiden seuraavat virkkeet kuvaavat selkeästi, että ideana ei ole vaan määritellä lainsäädännöllisesti puitteita ja pelisääntöjä yleiselle maanpuolustusharrastukselle, tai reserviläistoiminnassa tapahtuvalle sotilaallisilla aseilla harjoittelulle, vaan luoda organisaatio / sivuraide virallisen maanpuolustuksen viereen sotilaalliselle kouluttautumiselle / joukolle innokkaita joilla ei ole ollut varusmiespalveluksensa perusteella – tai muun syyn tai sodanajan sijoitusta Puolustusvoimien suunnitelmissa valmiiksi.

”Henkilöiden sijoittaminen olisi edelleen Puolustusvoimien tehtävä, eikä koulutusohjelmien suorittaminen takaisi kenellekään oikeutta sodanajansijoitukseen. Tästä huolimatta vapaaehtoisille asevelvollisille tarjottaisiin mahdollisuus kouluttautua uudelleen reservissä uusiin tehtäviin, mistä voisi seurata sodanajan sijoituksen saaminen. On ylipäänsä Puolustusvoimien edun mukaista sijoittaa aktiivisia ja hyvin tehtävään soveltuvia vapaaehtoisia sodanajan joukkoihin.

Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen tutustumistoiminta / vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetun lain 22 a §

Lapsen oikeuksien yleissopimuksen lisäpöytäkirjan mukaan ”valtion asevoimista erillisten aseistautuneiden ryhmien ei tulisi missään olosuhteissa värvätä alle 18-vuotiaita henkilöitä tai käyttää heitä vihollisuuksien aikana.” Liiton mielestä esityksessä , vaikkakin sana perehdytys on vaihtunut esityksessä ”tutustumiseksi ”, mennään tulkinnanvaraisesti hyvin lähelle sitä mitä kansainvälisissä sopimuksissa pyritään kieltämään.

22 a pykälän mukaan Maanpuolustuskoulutusyhdistys voi järjestää 16 vuotta täyttäneille henkilöille kursseja, joiden tarkoituksena on tutustua ” varusmiespalveluksen sisältöön .

Rauhanliitto pitää erityisen ongelmallisena sitä, että kursseilla olisi ilmeisesti sallittua järjestää halukkaille alaikäisille mahdollisuus kokeilla ammuntaa Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen hallussa olevilla ampuma-aseilla koska esityksessä rajataan ulos vaan puolustusvoimien aseiden käyttö ja se että ei saa antaa sotilaallista osaamista ja toimintakykyä kehittävää toimintaa.. Mutta muuten ampumisharjoitukset yhdistyksen aseilla tutustumisen yhteydessä jossa kerrotaan puolustusvoimista ja varusmiespalvelusta on siis mahdollista. Ja voitaisiin miestämme hyvinkin tulkita ja mieltää värväämistoiminnaksi.

Rauhanliitto kokee tämän ongelmalliseksi Suomen kansainvälisiin ihmisoikeusvelvoitteisiin ja siihen nähden.

Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen järjestämä kansainvälinen koulutus (vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetun lain 22 c ja 22 d §..)

Rauhanliitto suhtautuu varauksella ajatukseen Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen antamasta koulutuksesta ulkomailla mutta pidämme hyvänä, että mikäli sellaista tehdään, niin siitä säädetään tarkasti lailla ja ministeriön vastuulla. Esitystä valmistelleen työryhmän mietinnössä ei Rauhanliiton mielestä kunnolla perustella tarvetta kyseiselle toiminnalle ja se jää edelleen lakiesityksessä epämääräiseksi.

Korvaukset / taloudelliset vastuut 37 §

Liiton mielestä on hyvä, ja sitä peräänkuulutimme valmisteluvaiheessa, että säädetään vahingonkorvauksista koulutuksen yms aikana aiheutuneesta vahingosta. Vaikka pykälän lisäys on hyvä niin liitto kiinnittää huomiota että laissa rajataan se ilmeisesti ”Puolustusvoimien vapaaehtoisten harjoitusten ja tämän lain 23 tai 27 §:ssä tarkoitetun tehtävän yhteydessä aiheutuneesta vahingosta” josta vastaa valtio sen mukaan kuin vahingonkorvauslaissa säädetään” mutta epäselväksi jää mikäli Maanpuolustuskoulutus ry:n muun ammuntaharjoittelun yhteydessä – jota kuitenkin myös multa osin osallistujien näkökulmasta varmaan varsinkin lakimuutoksen jälkeen, yhä vahvemmin mielletään tehtävän julkishallinnollisen järjestön puitteissa yleisessä maanpuolustushengessä, ei vaan omana harrastustoimintana riskeineen, niin kuka silloin vastaa mahdollisista vahingonkorvauksista, esim koko iän aiheutuneen invaliditeetin suhteen? Tämä liittyy Rauhanliiton mielestä kokonaisuuteen, esitetyt ampuma-aselain muutoksien kanssa – jossa mahdollistetaan tiettyjen sotilaallistyyppisten aseiden luvallinen hankinta uusille ryhmille ihmisiä muun muassa , esim. Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen ja sen kaltaisessa toiminnassa toimiville, ja aseluvat yhdistyksille organisaatioina, muodostaa tämän lakimuutoksen kanssa.